THE ISRAELITE PRESS — The only Jewish Newspaper in Western Canada.

אידישע וואָרט

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday

ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA

Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

דער מיסטעריעזער "צושריפט 12"

ווער האָט צוגעשטעלט דעם "צושריפט 12" צום באַריכט פון דער סטעמפּ קאָמיסיע?

דער דאָזיקער צושריפט האָט אַרויסגערופן דעם באַרעכטיקטן צאָרן פון אַלע געענטערע און ווייטערע פריינט פונם וויין־פול, וועלכע זעען אין אים מיט רעכט אַ קונציק איינגעפאַסטן שטיקל פּראָפּאַגאַנדע פאַרן "גרעין עקס־טשענדזש" און קעגן דעם וויין־פול,— אַגב, ווי די פול אַנהייגנגער באַהויפטן, מיט פאַלשע אַרגומענטן.

אַז דער צושריפט האָט ניט געהאַט קיין פּלאַן אינם באַריכט איז פאַר אַלעמען קלאָר. די סטעמפּ קאָמיסיע האָט פאַר זיך געהאַט בלויז איין אויפגאַבע: אונטערצוזוכן דעם סיסטעם פון ספּעקולאַטיוון "פּיוטשורס" מסחר מיט תבואה אויף דער בערזע, און אויסגעפינען, אויב ער איז ניט שעדלאַך פאַר די פאַרמערס. איר באַריכט האָט זיך דערפאַר געדאַרפט באַשרייבן אויף אַט דער פראַגע, ניט באַרירנדיק קיין זייטיקע פראַגעס, וואָס האָבן ניט קיין דירעקטע שייכות צו דעם ענין. דעם וויין פול סיסטעם האָט די קאָמיסיע ניט געדאַרפט אונטערזוכן און זי האָט ניט אונטערזוכט, און זי האָט ניט געקאָנט און ניט געמאָרט אַרויסגעבן קיין אורטייל איבער אים אָדער געגן אפילו וועלכע ס'איז אַנצוהערעניש אויף אַזאַ אורטייל.

ווערט עס אָבער איצט קלאָר, אַז סער דזשאַזאַיאַ סטעמפּ, דער פאָרזיצער פון דער קאָמיסיע, האָט דעם דאָזיקן צושריפט ניט אַריינגעגעבן און ניט געוואוסט אַז ער ווערט אַריינגעגעבן. הייסט עס, אַז די קאָמיסיע האָט באמת ניט איבערגעטראָגן די גרעניצן פון אירע רעכט און איז ניט פאַראַנטוואָרט־לאַך פאַר דעם דאָזיקן שטיקל אַנטי־פול פּראָפּאַגאַנדע.

קומט עס שוין אויס, אַז דער חשד מוז פאַלן אויף דער רעגירונג. וואָס האָט אַליין צוגעשטעלט דעם דאָזיקן דאָקומענט וואָס איז אפשר געווען פון די מאַטעריאַלן צוגעשטעלט צו דער קאָמיסיע פונ'ם גרעין עקס־טשענדזש בעת'ן פאַרעהר, אָבער וועלכער האָט קיין שום שייכות ניט צום באַריכט.

ווייזט זיך אָבער אַרויס, אַז די רעגירונג איז אויך ניט שולדיק אין דעם צושריפט. יוו דער האַנדלס מיניסטער, מר. סטיוואַרט, האָט פאַרזיכערט אין הויז, איז די רעגירונג פאַזיטיוו קענען דעם צושריפט, אַנערקענען אים ניט און וויל פון אים ניט וויסן, ווי נאָר די רעגירונג האָט אים באַמערקט האָט זי באַלד אָפּגעשטעלט די צירקולאַציע פונם באַריכט און האָט באַפוילן אָפּצו־דרוקן אַנדערע קאָפּיעס. אָן דעם דאָזיקן אומגעוויינטשטן צושריפט.

איז מר. סטיוואַרט אונטערן איינדרוק, און ער דערקלערט עס אויף אַ גאַנץ פאַזיטיוון אופן, אַז פאַראַנטוואָרטלאַך פאַר דעם צושריפט איז מר. סעג־פאָרד עוואַנס, פון וויניפּעג. איינער פון די דריי מיטגלידער פון דער סטעמפּ קאָמיסיע, וועלכער האָט אַריינגעגעבן דעם צושריפט אויף זיין איינגענער אַח־ריות, ניט אָפּגערעכנדיק זיך ביי די אַנדערע צוויי מיטגלידער פון דער קאָ־מיסיע.

אויב דער פּרעסע באַרעכט איז ריכטיק און מר. סטיוואַרט האָט דאָס טאַקע אַזוי פאַזיטיוו געמאַכט די דאָזיקע באַהויפּטונג, ווייסן מיר ניט, וואָס האָט אים באַוואוינן צו קומען צו אַזאַ אויספיר. ווייל מר. סענפאָרד עוואַנס האָט דאָ פאַר אַ פאַרשטייער פון דער פּרעסע קאַטעגאָריש אָפּגעלייקנט די באַ־הויפּטונג אַז ער זאָל עפּעס האָבן צו טאָן מיט אַריינשטעלן דעם צושריפט. אדרבא, ער דערקלערט, אַז די קאָמיסיע האָט קיינמאָל ניט געטראַכט וועגן צושטעלן דעם צושריפט צום באַריכט, און ווען די פראַגע וואָלט פאַרהאַנדלט געוואָרן ביי דער קאָמיסיע וואָלט ער געווען קעגן אַריינגעבן דעם צושריפט.

ווערט די מיסטעריע מיט "צושריפט 12" געדיכטער, און נאָך גע־דיכטער ווערט זי ווען עס ווערט קלאָר, אַז לכתחילה איז דער באַריכט גע־ווען אָפּגעדרוקט אָן דער צושריפט, אָבער נאָכדעם ערשט האָט מען אים צוגעדרוקט, — גלייך ווי מען וואָלט זיך געכאַפּט, אַז מען האָט דאָ דורכ־געלאָזן אַ וויכטיקן ענין, וואָס מען טאָר ניט דורכלאָזן..

פון דעם אַלעמען ווערט קלאָר, אַז אימעצער, וואָס איז געווען שטאַרק פאַראינטערעסירט אין מאַכן פּראָפּאַגאַנדע פאַר דער תבואה בערזע און קענען דעם וויין־פול איז דאָ געווען אַקטיוו אָן דעם וויסן פון דער רעגירונג, און אַז אָט דער אימעצער האָט אַ צוטרוי צו די נידערקיקערע אויספיר אָרגאַנען פון דער רעגירונג און קאָן דאָרטן פּועל'ן וואָס ער דאַרף.

עס איז אויך קלאָר, אַז אָט דער "אימעצער" האָט געזוכט אַריינצוגיין ביזן סוף די אויספאָרשונג פון דער סטעמפּ קאָמיסיע לטובת דער תבואה בערזע און פאַר דער דיסקרעדיטירונג פונם וויין־פול,— און אַז אָט די אַנטדעקונג וועט אין די אויגן פונם פּובליקום שטאַרק פאַרמינדערן דעם ווערט פונם גאַנצן סטעמפּ באַריכט, וואָס איז אויף אַזאַ אופן מיסבאַרויכט געוואָרן...

יעדנפאַלס, זעט אונז אויס, אַז איצט איז ערשט דער ריכטיקע צייט פאַר אַ נייער אויספאָרשונג, — אָן אויספאָרשונג, וואָס זאָל זיך אָנהויבן פון דער רעגירונגס דרוקערעי, וואו דער צושריפט איז אַריינגעגעבן און ניט וואָס זאָל גיין ווייטער, ביז דעם אומגעהעריקן איינפלוס וואָס איז אפשר אויסגעאיבט געוואָרן אויף דער סטעמפּ קאָמיסיעס אויספאָרשונג, דורך פאַר־פירערישע אינפאָרמאַציעס.

די רעגירונג גופא, וועלכע איז דאָ קעגן איר ווילן אַריינגעצויגן געוואָרן אין אַן אומאַנגענעמען ענין, דאַרף זיין פאַראינטערעסירט אין אַזאַ אויס־פאָרשונג, ניט ווייניקער ווי דאָס אַלגעמיינע פּובליקום.

קיינער זאָל ניט הונגערן!

די דערקלערונג וואָס דער אַרבעטס מיניסטער, סענאַטאָר ראָבערט־סאָן, האָט דאָ געמאַכט, אַז "קיינער וועט ניט הונגערן אין קאַנאַדע", דאַרף באַגריסט ווערן ווי אַ נייע פאַרפליכטונג מצד דער פעדעראַלער רעגירונג צו לאָזן די מוניציפּאַליטעטן און פּראָווינצן צו פאַלן אונטער דער לאַסט פון דער אַרבעטסלאָזיקייט לאַנג.

דער מיניסטער איז געווען זייער פאַרזיכטיק ניט צו געבן קיין ממשות־דיקע הבטחות. איידער ער באַראַט זיך וועגן דעם ענין מיט זיינע קאָלעגן אינם קאַבינעט. באַקענענדיק זיך אָבער מיט דער לאַגע אין דער וועלט, האָט ער קאָן דאָ ניט יוצא זיין מיט קיין "מיר וועלן זעען", און ער האָט געגעבן גאַנץ קלאָרע אָנצוהערענישן, אַז די פעדעראַלע רעגירונג וועט ניין גאַנץ ווייס אין איר הילף פאַר די אַרבעטסלאָזע און פאַר די רואינירטע פאַרמערס, — ווייטער, ווי זי איז געגאַנגען לעצטן יאָר, וועט די לאַגע איז נאָך ניט געווען אַזוי קריטיש.

סענאַטאָר ראָבערטסאָן האָט געמאַכט קלאָר, אַז די פעדעראַלע רעגי־רונג וועט ניט גיין אַזוי ווייט ווי צו באַפרייען אינגאַנצן די מוניציפּאַליטעטן און די פּראָווינצן פון זייער חלק אחריות. אָבער וואָס מען דערוואַרט פון דער פעדעראַלער רעגירונג איז, אַז זי זאָל ניט אינגאַנצן באַפרייען די אַנדערע צדדים פון דער לאַסט, נאָר אַז זי זאָל נעמען אויף אירע ברייטערע פּלייצעס דעם גרעסערן טייל פון איר.

דאָס מוז זי טאָן, ווייל אַנדערש וועט דער לאָזונג "קיינער זאָל ניט הונגערן" ניט קאָנען דורכגעפירט ווערן. און אויב זי וועט דאָס יאָ טאָן, וועט קיינער צו איר קיין טענות ניט האָבן. אויב זי וועט איבערלאָזן אַ טייל פון דער לאַסט, אויף וויפיל יענע זיינען בכח צו טראָגן ניט צוזאַמענברעכנדיק, אויף די מוניציפּאַליטעטן און פּראָווינצן.

פאַרוואָס אידישע אַרבעטער פון אַרגענטינע וואַנדערן אויס קיין ביראַ־בידזשאַן

(ספּעציעל פאַר ד. א. וו. דורך "איטאַ")

פון א. ל. שוסהיים

די "איד. טעלעגראַפן אַגענטור" האָט שוין טעלעגראַפיש מיטגעטיילט וועגן דעם פייערלאַכן קבלת פּנים, וואָס די אידישע קאָמוניסטן אין מאָסקווע האָבן געגעבן די אידישע אינטערוואַנדערער פון אַר־גענטינע קיין ביראַ־בידזשאַן. דאָ איז בוענאָס איירעס האָט דער אַרויספאָר פון די עטלאַכע און דרייסיק אידישע אַר־בעטער קיין ביראַ בידזשאַן ניט געמאַכט קיין באַזונדערן רושם. דאָס איז אפשר דערפאַר, ווייל צוליב דער איצטיקער פּאַ־ליטישער לאַגע אין לאַנד זיינען די קאָ־מוניסטן שטאַרק צוריקגעהאַלטן אין עפנט־לאַכע אַרויסטרעטונגען, און אפילו זיי־ערע וויכטיקע אונטערנעמונגען ווערן אָפּ־געטאָן אַזוי צו זאָגן מחוץ פון דער עפנט־לאַכקייט. אַ חוץ דעם איז דער "פּראָ־קאָר", די הינע אָרגאַניזאַציע וואָס שטיצט די אידישע ערד איינאָרדענונג אין ראַטן רוסלאַנד, זיינט זיין לעצטן קאָנגרעס אין פאַריקן יאָר, צעקריגט מיט דער גאַנצער אידישער געזעלשאַפט און מיט דער אידישער פּרעסע. די הינע טאַג־צייטונג "די פּרעסע", וועלכע איז פריער געווען כמעט דער אָפיציעלער אָר־גאַן פון פּראָקאָר" האָט זיך צעקריגט מיט דער דאָזיקער אָרגאַניזאַציע, אַזוי אַז די אַרבעט פון דעם "פּראָקאָר", וועלכע איז איצט אַ ריין קאָמוניסטישע אָרגאַניזאַ־ציע, האָט היינט גאָר ווייניק "פּובליסי־טי" אין לאַנד.

דער אַרויספאָר פון די אידישע אַרבע־טער קיין ביראַ בידזשאַן איז דערפאַר אַריבער כמעט אומבאַמערקט פון דער אי־דישער געזעלשאַפט. דער כראָניקער אַבער פונם אידישן לעבן אין אַרגענטינע דאַרף זיך פרעגן, צי איז די דאָזיקע אויסוואַנד־רונג פון אַרגענטינע קיין ביראַ־בידזשאַן צו באַטראַכטן אַלס אַ ריין פּאַרטייאישער אָקט פון אַיבערגעגעבענע קאָמוניסטן, וועלכע גיינען מיטהלעפן דער "סאָציאַליס־טישער בויאָונג" ? אָדער זיינען דאָ אויף פאַראַן טיפערע סאָציאַל־עקאָנאָמישע סי־בות ?

און דאָ מוז מען מודה זיין, אַז פונקט ווי די חלוצישע אַיבערוואַנדערונג קיין פּאַלעסטינע ווערט אחוץ די אידעאָלאָגי־שע מאָטיוון געטריבן אויף די סאָציאַל־עקאָנאָמישע נויטן, אַזוי איז אויך איצט מיט דער אַיבערוואַנדערונג פון די אַר־בעטער קיין ביראַ בידזשאַן. וואָלט אין אַרגענטינע די עקאָנאָמישע לאַגע פון די אַרבעטער ניט געווען אַזוי שלעכט ווי זי איז איצט, וואָלטן זיך זיכער ניט גע־טראָפן קיין צוויי הונדערט אידישע אַר־בעטער, אַ טייל מיט פאַמיליעס, וואָס זאָלן זיך פאַרשרייבן אַלס אויסוואַנדערער אין אַן אומבאַקאַנט לאַנד, וואו אַלע ווייס־סען, אַז זיי וועלן דאָרט קיין אַנדער ניט לעבן. אָבער ביי דער איצטיקער לאַגע פון אַרבעטסלאָזיקייט, לוין דריקונג און פּאָליטישער אומזיכערקייט קאָן מען פאַר־שטיין די רעוואָלוציאָנערע ראָמאַנטיק פון די אַרבעטער וואָס וואַרפן אַוועק אַזאַ לעבן, כדי צו העלפן בויען, ווי זיי גלויבן, אַן אַנדערן אַרבעטער־מדינה.

אויפן דעק פון דער שיף איז געווען אַ גערראַנג און אַ שטופּעניש. יעדער אייר־נער האָט געזוכט צו פאַרנעמען אַ פּלאַץ ביים פאַרענק, אום בעסער צו קאָנען באַ־אַבאַכטן. אַלע אויגן זיינען געווען גע־ווענדעט אין דער ריכטונג פון דער "גאַלדן גייט", פון סאַנפראַנציסקאָ. דער־ווייל קאָן מען איינטלאַך גאָרניט באַ־מערקן מיטן בלויגן אויג, נאָר ביים היטל זוים טונקלט זיך עטוואָס, ביסלאַכווייז אַזוי ווי פונם וואַסער אַרויס הויבן אַן אַרויסוואַקסן פעלזן. נאָך נעענטער צו־נעקומען, און די טאַפּאַגראַפיע ווערט קלערער.

צו לינקס אַ פּיצל פעלזיק אינזל אינ־נאַנצן פאַרצוימט. גרויע ווענט רינגלען עס כמעט ביזן וואַסער אַרום. עס איז אַ מין מיליטערישע טורמע. הויל נאָ־קעט, אַן אַ צויטל און אַן אַ גרעזל, איינ־זאַם. צו רעכטס שפּאַרט דער הויכער פעלזיקער בערג, אַ לאַנגן בערעניקן צונג אין ים אַריין. אַפּצוימענדיק דעם ים, און איבערלאַזנדיק אַ בריינען טויער, אַריינ־צופאַרן אין דער "גאָלדען גייט". ביים שפּיץ צונג, הויבט זיך אַ גראַדע פעלזן וואַנט אַרויס פון וואַסער, געדיכט באַ־בוימערט. און פון דאָס גרינע אַרויס, זע־ען זיך דאָ און דאָרט רויטע און גרי־נע דעכער — פון געביידעס. פון ערשטן בליק מאַכט עס דעם איינדרוק פון אַן אומשולדיקן געריכט באַוועקסענעם פּאַרק. אָדער אַריסטאָקראַטישן רעזידענץ וויי־קעל. ווי מען האָט מיר אָבער דערקלערט, און ווי איך האָב שפּעטער אַליין אויס־געפונען, איז עס די באַרימטע "פּרעזי־דיאָ". אויף אָט אַ דעם, לפנים אומשול־דיקן פעלזן צונג, האָט "אַנקל סעם" גע־בויט און פאַרעסטיקט זיין אַדלער נעסט. פון וועלכן זיינע שאַרפע דורכ־דרינגנדע בליקן, קאָנען זעען אויף מיילן ווייט אַרום. און זיינע שאַרפע סייטלאַכע נעגל זיינען טיף אינ'ם פעלז איינגעגראָ־בען.

די גאַנצע געדערעס פון אָט דעם פעלז זיינען געבויערט און געלעכערט ווי אַ זיפּ. און פון די אַלע אומצייליקע לע־כער, אַז מען קוקט זיך נוט צו פון דער נאָענט (ווייל זאַנסט איז עס אַזוי פאַר־"קאַמאַפלאַזירט" אַז עס איז אוממעג־לאַך צו האָבן דעם מינדסטן חשד. עס זעען זיך אַרויס מיילער פון ריזיקע בערג־באַטאַרייע קאַנאָנען. אין די פאַרשיידע־נע פּאָזן און ריכטונגען. אַז אַך און ווייַ יענער שיף, אַדער גאַנצן פלאָט, וועל־כער וואָלט זיך געוואָלט דורכרייסן פאַר־ביי דער נעסט, קענען "אַנקל סעמס" ווי־לען.

די "פּרעזידיאָ" פאַרנעמט אַ שטח פון מיילן אינם האַרץ פון סאַן פראַנציסקאָ. פאַרבויט. מיט פאַרשיידענע געביידעס, אינגאַנצן פאַרנומען פון "אַנקל־ סעמס" סאָלדאַטן. יעדער איינער קאָן זיך דורכ־

אַנדערע נייעסן פון אַרגענטינע. — אַ קאָנפערענץ וועגן אידישער אַרטאַגראַפיע אין בוענאָס איירעס. — פאַסיווי־טער און דיסאָרגאַניזירטקייט. — צי גייען מיר אָקעגן אַ פאַשיסטישן רעזשים. — אידישע זאַרגן. — פאַרוואָס אַר־גענטינער אידן האָבן ניט אויסגערגענומען קיין פּראָטעסט אַקציע קעגן די רדיפות אין מעקסיקאָ. — פאַרשפּער מיקטע אינטערוויוציעס. — סאָצ. פירער לטובת מעקסיקאַנער אידן.—ציונ. קאַמפּיינס אַרום באַראָן הירשס פייערונג

אַ בעסער לעבן, אַ זיכערער, אַ בעסערע היים ווי דאָ אין אַרגענטינע.

ווי עס האָט מיר מיטגעטיילט דער גענעראַל סעקרעטאַר פונם "פּראָקאָר" האָבן זיך פאַרשריבן צום אויסוואַנדערן קיין ביראַ בידזשאַן העכער צוויי הונ־דערט פרעזאָן. דאָס רוב זיינען ניט פאַר־ליטישער לאַגע אין לאַנד זיינען די קאָ־מוניסטן שטאַרק צוריקגעהאַלטן אין עפנט־לאַכע אַרויסטרעטונגען, און אפילו זיי־ערע וויכטיקע אונטערנעמונגען ווערן אָפּ־געטאָן אַזוי צו זאָגן מחוץ פון דער עפנט־לאַכקייט. אַ חוץ דעם איז דער "פּראָ־קאָר", די הינע אָרגאַניזאַציע וואָס שטיצט די אידישע ערד איינאָרדענונג אין ראַטן רוסלאַנד, זיינט זיין לעצטן קאָנגרעס אין פאַריקן יאָר, צעקריגט מיט דער גאַנצער אידישער געזעלשאַפט און מיט דער אידישער פּרעסע. די הינע טאַג־צייטונג "די פּרעסע", וועלכע איז פריער געווען כמעט דער אָפיציעלער אָר־גאַן פון פּראָקאָר" האָט זיך צעקריגט מיט דער דאָזיקער אָרגאַניזאַציע, אַזוי אַז די אַרבעט פון דעם "פּראָקאָר", וועלכע איז איצט אַ ריין קאָמוניסטישע אָרגאַניזאַ־ציע, האָט היינט גאָר ווייניק "פּובליסי־טי" אין לאַנד.

דער אַרויספאָר פון די אידישע אַרבע־טער קיין ביראַ בידזשאַן איז דערפאַר אַריבער כמעט אומבאַמערקט פון דער אי־דישער געזעלשאַפט. דער כראָניקער אַבער פונם אידישן לעבן אין אַרגענטינע דאַרף זיך פרעגן, צי איז די דאָזיקע אויסוואַנד־רונג פון אַרגענטינע קיין ביראַ־בידזשאַן צו באַטראַכטן אַלס אַ ריין פּאַרטייאישער אָקט פון אַיבערגעגעבענע קאָמוניסטן, וועלכע גיינען מיטהלעפן דער "סאָציאַליס־טישער בויאָונג" ? אָדער זיינען דאָ אויף פאַראַן טיפערע סאָציאַל־עקאָנאָמישע סי־בות ?

און דאָ מוז מען מודה זיין, אַז פונקט ווי די חלוצישע אַיבערוואַנדערונג קיין פּאַלעסטינע ווערט אחוץ די אידעאָלאָגי־שע מאָטיוון געטריבן אויף די סאָציאַל־עקאָנאָמישע נויטן, אַזוי איז אויך איצט מיט דער אַיבערוואַנדערונג פון די אַר־בעטער קיין ביראַ בידזשאַן. וואָלט אין אַרגענטינע די עקאָנאָמישע לאַגע פון די אַרבעטער ניט געווען אַזוי שלעכט ווי זי איז איצט, וואָלטן זיך זיכער ניט גע־טראָפן קיין צוויי הונדערט אידישע אַר־בעטער, אַ טייל מיט פאַמיליעס, וואָס זאָלן זיך פאַרשרייבן אַלס אויסוואַנדערער אין אַן אומבאַקאַנט לאַנד, וואו אַלע ווייס־סען, אַז זיי וועלן דאָרט קיין אַנדער ניט לעבן. אָבער ביי דער איצטיקער לאַגע פון אַרבעטסלאָזיקייט, לוין דריקונג און פּאָליטישער אומזיכערקייט קאָן מען פאַר־שטיין די רעוואָלוציאָנערע ראָמאַנטיק פון די אַרבעטער וואָס וואַרפן אַוועק אַזאַ לע־בען, כדי צו העלפן בויען, ווי זיי גלויבן,

פאָרן אָדער דורכשפּאַצירן אַיבער דער "פּרעזידיאָ", זאָלאַנג מ'שטעקט ניט דעם נאָז וואו מען באַדאַרף ניט. ווייל אומ־זעבאַרע אויערן און אויגן באַגלייטן דאָרט יערן איינעם אויף שריט און טריט.

פאַרבייפאָרנדיק די "פּרעזידיאָ", קומט מען אַריין אין דער "גאָלדן גייט". דאָ שפּרייט זיך פאַנאַנדער פאַר אייך אַ גרויסער און נאַטירלאַכער וואַסער בוזיס, וואו דער וואַסער פלאַך איז אויסגע־שפּרייט אין אַ צעשמאָלצענער גאָלד קעגן די זונען שטראַלן און איז גלאַט און רואיק ווי אַ שפּיגל. צו רעכטס, זעען זיך אַרויס אויפן היטל מערערע שפּיצן פון וואָלקן קראַצערס, וואָס פאַר מיר איז עס געווען אַ סודפריי — און וואָס איז מכוח אַ טרייסל ? האָט מען שוין איינגאַנצן פאַרגעסן דעם חורבן 1905 ? ענטפערט מיר מיין שכן, וואַרנט מיך, איך זאָל זיך גאָר ניט שרעקן. אויב איך גיין מאַכן מיין רעזידענץ אין דעם עטלאַכע און צוואַנציק שטאָקיגן "סיר־פּראַנצדרייַיק" האָטעל, זאָל איך רו־איק שלאָפן, ווייל ער איז "שאַק פּרוף". אַזוי ווי איך בין אין אינם האָטעל ניט איינגעשטאַנען, און קיין "טרייסל" אויך ניט דורכגעמאַכט, ווייס איך ניט, און קאָן ניט קאָווירן.

סאַן־פראַנציסקאָ ליגט אויסגעשפּרייט אויף די פעלזיקע געבירגע, איינגעטונקען אין גרינס, אויסגעבויגן אין אַ סערפּ, מיטן רוקן צו אונז. אויסער די וואָלקן קראַ־צערס, זעען זיך אַרויס אַ היבש ביסל שיינע אַרכיטעקטורן, איבערהויפּט די לעצטע, די מאָדערניסטישע.

נאָך אַן אינזעלע וואַקסט אַרויס פאַר אונז. גרויס ווי אַ געגער, אויף איינגאַנצן באַבויט. דאָס זאָגט מען מיר איז דער סאַן־פראַנציסקאָ "קעסל־גאַרדן". אַלע פרעמד אָנגעקומענע, וואָס וויל אַריינקו־מען אין האָפן מוזן זיך מחילה אָפּשטעלן ביי דעם אינזעלע פריער און דורכגיין די נויטיקע מדורי נחינום. און נאָך דעם פּיצל אינזל קומט אַ ברעקל אינזל פון מינדער וויכטיקייט.

די שיף הויבט אָן גיין זייער לאַנגזאַם. פון דעם "פּרעזידיאָ" ברעג איז אָפּגעפאָ־רען אַ קליין מאָטאָר שיפל, און האָט זיך געלאָזט אין אונזער ריכטונג. איינער פון דער שיפס מאַנשאַפט האָט באַלד אויסגע־רופן אַז דער יעניקער וואָס האָט ניט קיין לאַנדונגס קאַרטע, זאָל גיין אין עס־זאָל ! דורכגייענדיק איין נחינום, האָב איך גערעכנט אַז איך בין פטור. זאָגט מיר מיין שכן, אויב איך בין פון קאַנאַדע, מוז איך אויך גיין. אַריינקומענדיק אין עס־זאָל זע איך ווי דער נעהעלפס־קאָפּ־מאַן שטעלט אויס די פאַאַזשירן אַן 2 באַוונדערע רייען. דערוועגנדיק מיך, האָב ער גלייך אַ פרעג געטאָן.

— דורך וואַנען געפאָרן ?

— דורך וואַנקאָווער און סעאַטל.

— האַסטו דאָ ניט וואָס צו טאָן. גיי פון דאַנען.

איך בין ניט איבעריקס צופרידן גע־ווען פון זיין ניט צו העפלאַכן טאָן. אָבער איך בין אים עס מודה געווען, און איך בין צוריק אונעך אויפן דעק.

אין אַלע ריכטונגען פון אונז, זיינען גרייט שיפן. פלייגע, גרעסערע, און גאָר גרויסע. פראַכט און פּאַראַשיר שי־פען. איבערהויפּט "פּערריס" איבערן "גאָלדען גייט" ים אויסגוס פון סאַן־פראַנ־ציסקאָ, זיינען צעוואָרפן אַ פינף גאַנץ הויכע שטעטלעך, ווי אַלקאַלאַנד, דער־קלעי און אַ. מיט אַ באַפעלקערונג ביזן אַ פּופּציק טויזנט. אין דער פאַרקער צווי־שען די שטעטלאַך מיט סאַן־פראַנציסקאָ אַ גאָולדיקער, אַבער אַנדערש אַ בריק אַ באַפעלקערונג. ציט זיך פון פאַרטאָג ביז נאָך 12 ביינאַכט און אומאויפערלאַכער פאַרקער מיט "פּערריס", הין און צוריק, פירנדיק אַפּאַזשירן און אַוטאָמאָביל־(עס זיינען שוין איינגעלאָך פאַרטיק אַלע נויטיקע פּלענער צו בויען אַ בריק איבער דעם אויסגוס וועלכער וועט פיל פאַרלייכטערן, דעם אַלץ וואַקסנדיק־פאַרקער, אָבער וועגן דעם ביי אַן אַנדער געלעגענהייט).

די מאַפּאַגראַפיע פון סאַן־פראַנציסקאָ איז פאַרבונדן מיט הויפּטלאַנד דורך פאַר־העלטניסמעסיק גאַנץ שמאָלן פּאַס לאַנד. דאָס איבעריקע איז אַרומגערינגלט מיט וואַסער. פון איין זייט איז עס אַרומגענו־מען ווי מיט אַ סערפּ, דורך דעם יַם־אויסגוס. און פון דער צווייטער זייט איז אין אַ מער וויינינקער גלייכער ליניע דורך דעם פּאַצינישן אָקעאַן.

די רעגירונגס מאָטאָר שיפל איז צו־געפּומען, אַ שטריק לייטער איז אַרונ־טערגעלאָזן געוואָרן, און דער באַאַמטער איז אַרויף אויפן שיף, און איז באַלד אַוועק איבערצוקוקן דעם באַגאַזש פון די אָפּגעוונדערטע פּאַסאַזשירן. אַביסל שפּע־טער, ווען די שיף האָט זיך אָנגעהויבן צו דערנענטערן צו דער לאַנדונגס וואָר־פע, האָט מען נעהייסן די "אָפּגעזונדער־טע" אויסצושטעלן זיך אין אַ גאַנץ באַ־זונדערער רייע. די מאַנשאַפט פון שיף איז שטאַרק געווען פאַרנומען דעם גאַנצן פרימאָרגן, צוגרייטנדיק די הויב־מאַשי־נען, ווי אויף אַלעס נויטיקעס צום לאַנ־דען. דער אַראָפּגאַנג בריקלאַך איז שוין גרייט געווען. איך בין נעשטאַנען אין דער ליניע אַראָפּצוגיין אַזוי שנעל ווי די שיף וועט זיך אָפּשטעלן.

— אַלזאָ, נעזונענען מיר זיך ! — האָב איך דערהערט אַ שטים לעבן זיך. איך גיב זיך אַ קער, האָטער ! אין טומל פון אַן אַנדערן, האָב איך אים פון אויג פאַרלאָרן. ער האָט מיר אָבער אויס־געזוכט.

— דאָ האָט איר מיין אַדרעס אין

אַנדערע נייעסן פון אַרגענטינע. — אַ קאָנפערענץ וועגן אידישער אַרטאַגראַפיע אין בוענאָס איירעס. — פאַסיווי־טער און דיסאָרגאַניזירטקייט. — אידישע זאָרגן. — פאַרוואָס אַר־גענטינער אידן האָבן ניט אויסגערגענומען קיין פּראָטעסט אַקציע קעגן די רדיפות אין מעקסיקאָ. — פאַרשפּער מיקטע אינטערוויוציעס. — סאָצ. פירער לטובת מעקסיקאַנער אידן.—ציונ. קאַמפּיינס אַרום באַראָן הירשס פייערונג

דערהויבן צו דעם קלאַסישן זאַג: "אַי־דישע אַ־בעטער וועלן צווינגען די ביר־גערלאַכע קלאַפּן אַנצונעמען די נייע אַטאָ־נאָמיע".

פון די פּראַקטישע פּעראַנאַגישע אַר־גומענטן, וועלכע מען האָט געהערט אויפן קאָנגרעס, און וועלכע דריקן אויס די לאַ־גע פון דער אידישער דערציאונג אין אַרגענטינע, דאַרף מען פאַרציכענען די שטימע פון אַ לערער, וועלכער האָט גע־זאָגט: "עס איז אַזוי אויף דעם אַכ־טען נאָוועמבער, ווייסן מיר דאָ נאָך אַלץ ניט, צי וועלן זיין וואָלן און וואָס פאַר אַ וואָלן עס וועלן זיין. לעת עתה ווייזט זיך איצט אַ שטאַרקער קורס צו פאַ־שיזם. מיט דער הילף פון דער רעגירונג האָט זיך דאָ געבילדעט אַ פאַשיסטישער לעגיאָן וועלכער צייגט היינט אַרום צוואַנ־ציק טויזנט מענשן און וועלכער איז אָפיציעל אַנערקענט געוואָרן פון דער רע־גירונג. דער לעגיאָן קאָן ווערן מיט דער צייט אַ מין פאַשיסטישע מיליץ. יערנ־פאַלס האָט די רעגירונג דערלויבט דעם "לעגיאָן" אַפּהאַלטן זיינע איבונגען אין די רעגירונג שול און מען זאָגט אַז די לעגיאָנסטן האָבן אויך באַקומען פון דער רעגירונג. מען רעכנט דאָ אַ מיט אומפאַרמיידלאַך לויט דער אַנטשלאָסנ־הייט פון דער "רעוואָלוציאָנערער" רע־גירונג ניט אַרויסצולאָזן די מאַכט פון די הענט. ביי צוואַמענשטויס צווישן פאַ־שיסטן און אַנטי־פאַשיסטן האָט מען מר־ראַ, אַט דאָ זיך פון אַנטיבאָ/חור'ן די "מראַנישע וואָך" פון יאַנוואַר 1919, וועלכע איז געווען אַ שטיקל אַנטיסעמ־טישער פּאַראַדאָ. די דאָזיקע מורא לינט טיף באַגראָבן אין האַרצן, כאָטש עפנט־לאַך דאָ ווייל קיינער ניט אַנרופן דעם טייוולס נאָמען.

אין אַזאַ שטימונג פאַרשטייט זיך שוין, אַז מען האָט דאָ ניט אונטערגענומען קיין עפנטלאַכע אַקציע פאַר די מעקסיקאַנער אידן. ביי אַן אַנדערן פאַשיסטישער סי־טואַציע, וואָלט מען דאָ זיכער געווען גערופן פּראָטעסט מיטינגען מיט אַרגענ־טינער רעדנער און וואַרשיינלאַך וואָלט מען געווען עגאַהאַ אַ שטיקל השפּעה אויף די מער פאַרגעסיווע קרייזן פון מעקסיקאָ.

צוליב דער דאָזיקער פּאַליטישער דער־שלאָגנקייט האָט מען אינגאַנצן נאָכגע־לאָזט אַ ביסל. כאָטש עפּעס האָט מען דאָך געקאָנט טאָן דורך אינטערוויוצעס ביי די הינע דעמאָקראַטישע און סאָציאַ־ליסטישע אינטעלעקטואַלן, ביי די יוגנאַ־לאַטינאַ־אַמעריקאַנע. וועלכע האָבן אַ שטאַרקע השפּעה אין מעקסיקאָ.

אַז מען קאָן עפּעס טאָן דורך פּריוואַטע אינטערוועוצעס האָט באַוויזן אַ הינער

פירן קיין "ראַדיקאַלע" רעפאָרמען.

דער טומל אַרום דער אַטאַגראַפיע האָט אונז געמאַכט אויף אַ ווייל פאַרגעסן אַנ־דערע ערנסטע דאַנות. פּאָליטיש לעבן מיר נאָך אַלץ אין אַ צושטאַנד פון דיר־אַרגאַניזאַציע און פאַסיוויטעט. די לאַנגע אין לאַנד איז אַן אומקלאָרע און טראָצע דעם, וואָס דער פּרעזידענט פון דער פּראָוויזאָרישער רעגירונג האָט שוין באַ־שטימט די קאָנגרעס וואָלן אויף דעם אַכ־טען נאָוועמבער, ווייסן מיר דאָ נאָך אַלץ ניט, צי וועלן זיין וואָלן און וואָס פאַר אַ וואָלן עס וועלן זיין. לעת עתה ווייזט זיך איצט אַ שטאַרקער קורס צו פאַ־שיזם. מיט דער הילף פון דער רעגירונג האָט זיך דאָ געבילדעט אַ פאַשיסטישער לעגיאָן וועלכער איז אַרויס אַרום צוואַנ־ציק טויזנט מענשן און פינף הונדערט שקל־צאָלער. אַלס מאַיאָריטעט קאַנדידאַט איז אויסגעקליבן געוואָרן דער פּרעזי־דענט פון דער אַרגענטינער ציוניסטי־שער פעדעראַציע — נ. נעזאָנג, אַן אַל־געמיינער ציוניסט. די פאַראייניקטע ליס־טע פון די פּועלי ציון און צעירי ציון האָט געצויגן אַרום 750 שטימען און זיי האָבן באַקומען דעם צווייטן מאַנדאַט פאַר דר. א. ש. יוריס. דער וואָל קאַמף איז אַנגעפירט געוואָרן ביי די אַלגעמיינע ציר־ניסטן אונטער אַ שטאַרקער פּראָפּאַגאַנ־דע קעגן דער אַרבעטער פאַרטייאַן אין דעם ציוניזם. די רעוויזיאָניסטן וועלכע זיינען ניט אַנערקענט געוואָרן אַלס וואָל־פאַרטיי האָבן דאָך פאַראייניקט פאַר אַ זייער ליסטע אַן ערך פון 150 שטי־מען.

אין דער פראַגע פון באַערן דעם הונ־דערט יאָריקן נעבורטסטאָג פון באַראָן הירש מיט עפּעס אַ מטשות'דיקן מאָנ־מענט גיין נאָך אַלץ אַן די דיסקו־סיע. די קאָלאָניסט